

Q.P. Code :00488

[Time: Three Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. All questions have internal choice.
 3. Draw neat diagrams wherever necessary.
 4. Use of simple calculators is permitted.
 5. Figures to the right indicate full marks.

- Q.1 A) Select the best answer from the given options and rewrite the statement. (Any Ten) (10)
- i) The slope of a straight line is
 - a) Increasing
 - b) Decreasing
 - c) Constant
 - d) None of the above
 - ii) The downward sloping demand curve states that
 - a) As price increases, quantity demanded increases
 - b) As price decreases, quantity demanded increases
 - c) As price decreases, quantity demanded decreases
 - d) None of the above
 - iii) if we were to sum the quantity demanded by every consumer in the market at every price and plot those sums against the relevant price, we would obtain the
 - a) Supply curve
 - b) Summed demand curve
 - c) Market demand curve
 - d) Vertical demand curve
 - iv) When the price of a product is increased by 10% and the quantity demanded decreases by 15% we say demand is
 - a) Relatively elastic
 - b) Relatively inelastic
 - c) Unit elastic
 - d) None of the above
 - v) Time series analysis considers
 - a) Trends
 - b) Cyclical and seasonal fluctuations
 - c) Irregular movements
 - d) All of the above
 - vi) Demand forecasting is always
 - a) Unreliable
 - b) Accurate
 - c) Conditional
 - d) None of the above
 - vii) We get fewer and fewer additional units as we add more and more units of inputs to the production process. We call this fact the
 - a) Law of diminishing marginal utility
 - b) Law of diminishing returns
 - c) Law of supply
 - d) Law of demand

Q.P. Code :00488

- viii) Economies of scale exist when
- Increasing production reduces average cost
 - Increasing returns applies in the short term
 - Doubling factor input doubles output
 - Greater experience in producing the product reduces average cost
- ix) MRTS stands for
- Marginal rate of technical structure
 - Marginal rate of technical substitution
 - Both (a) and (b)
 - None of the above
- x) Health insurance premiums paid for employees by the firm are an example of
- Variable costs
 - Fixed costs
 - Both (a) and (b)
 - None of the above
- xi) The cost of producing 5 units is Rs.567 and 6 units is Rs.768. The MC of producing the sixth unit is
- Rs.128
 - Rs.113
 - Rs.201
 - Rs.768
- xii) Average fixed cost equals
- Fixed cost divided by total output
 - Change in fixed cost divided by total output
 - Total cost divided by fixed cost
 - Total cost minus variable cost

Q.1 B) Match the concepts and their definitions. Write the concept with its appropriate definition. (Any Ten)

(10)

Concepts	Definitions
1. Demand curve	a. Measures the change in quantity demanded of a good given a change in the price of that good.
2. Functions	b. Locus of points of tangency between the isoquants and isocost lines.
3. Supply curve	c. Firms actual expenditures or explicit costs
4. Price elasticity of demand	d. Measures responsiveness of quantity demanded of a good to a change in its advertising expenditure
5. Promotional elasticity of demand	e. Total revenue minus total cost
6. Rectangular hyperbola	f. A graphical representation of the inverse relationship between price and quantity
7. Expansion path	g. Are also known as sunk costs
8. Economies of scope	h. Reduction of cost by producing two or more goods or services jointly
9. Long term	i. Shows the number of units that producers are willing to sell at each price
10. Fixed costs	j. Unit elastic demand curve
11. Total profit	k. When firms are able to change all of the factors of production including capital
12. Accounting cost	l. Shows the relationship between two or more variables

Q.P. Code :00488

- Q.2 Attempt A and B OR C and D
- A) What is the scope of business economics? (8)
- B) What is opportunity cost? Explain its significance in business economics. (7)
- OR
- C) With the help of a diagram explain the determination of equilibrium market price and quantity. (8)
- D) Using diagrams explain changes in market equilibrium due to changes in demand. (7)
- Q.3 Attempt A and B OR C and D
- A) Write a note on the significance of the concept of price elasticity of demand. (8)
- B) What is the difference between price elasticity, income elasticity and cross elasticity of demand? Is the demand for Angel chocolates price elastic or inelastic if it is $= -0.2$? (7)
- OR
- C) What is demand forecasting? Explain any two of the following methods of demand forecasting. (8)
- i. Delphi method
 - ii. Consumer survey method
 - iii. Regression method
 - iv. Time series analysis
- D) Given the following demand function $Q_{dx}=100-0.45P_x$, what is your forecast for Q_{dx} when P_x is 20,30,40? (7)
- Q.4 Attempt A and B OR C and D
- A) Explain producer's equilibrium as the least cost combination. (8)
- B) Explain the law of variable proportions. (7)
- OR
- C) Explain the various internal and external economies of scale. (8)
- D) Using diagrams explain the law of returns to scale. (7)
- Q.5 Attempt A and B OR C and D
- A) Define and illustrate with a diagram (8)
- i. TFC, TVC and TC
 - ii. AFC, AVC and AC
- B) Given TFC as Rs.50, calculate TVC, MC, AFC, and AVC and AC. (7)
Q	0	1	2	3	4	5	6
TC(Rs.)	50	75	95	120	150	185	225
- OR
- C) Derive the LAC curve using the short term average cost curves of a firm. (8)
- D) What is the learning curve? Explain with a diagram. (7)
- Q.6 Attempt A and B OR write short notes on any four.
- A) Explain the nature of demand curves in different markets. (10)
- B) What is the breakeven point? Using diagrams explain how the breakeven point changes when there are changes in price and fixed cost. (10)
- OR
- Q.6 Write short notes. Any four. (20)
- i) Slope of straight lines and curves.
 - ii) Importance of demand forecasting.
 - iii) Properties of isoquants.
 - iv) External economies of scale.
 - v) Fixed and variable cost.
 - vi) Limitations of breakeven analysis

Q.P. Code :00488

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2. सर्व प्रश्नांना अंतर्गत पर्याय आहेत.
 3. आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 4. साध्या गणकयंत्राचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 5. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१. अ) दिलेल्या पर्यायांमधून योग्य उत्तराची निवड करून वाक्ये पुन्हा लिहा. (कोणतेही दहा)

१. सरळरेषेचा उतार असा असतो -

- अ) वाढता
- ब) घटता
- क) स्थिर
- ड) बरीलपैकी नाही

२. घटत्या मागणी वक्राद्वारे असे स्पष्ट केले जाते कि,

- अ) जस जशी किंमत वाढते तसे मागणी परिमाण घटत जाते.
- ब) जस जशी किंमत कमी होईल तसे मागणी परिमाण वाढत जाते.
- क) जस जशी मागणी कमी होईल तसे मागणी परिमाण घटत जाते.
- ड) बरीलपैकी नाही.

३. जर आपण प्रत्येक ग्राहकाने बाजारात प्रत्येक किंमतीला केलेल्या मागणीची बेरीज केली आणि त्या बेरजेला किंमतीचा आलेख काढल्यास आपणास हे मिळेल.

- अ) पुरावटा वक्र
- ब) एकूण बेरजेचा मागणी वक्र
- क) बाजार मागणी वक्र
- ड) अ अथवा ब नाही.

४. जेव्हा वस्तूची किंमत १०% वाढते व वस्तूची मागणी १५% नी कमी होते यावरून स्पष्ट होते कि मागणी _____ आहे

- अ) अधिक लवचिक
- ब) कमी लवचिक
- क) एकक लवचिक
- ड) पूर्ण लवचिक

५. कालमान श्रेणी विश्लेषणात हे गृहीत धरलेले असते.
 अ) प्रवृत्ती
 ब) चक्राकार आणि हंगामी चढ उतार
 क) अनियमित हालचाली
 ड) वरील सर्व
६. मागणीचा भविष्यकालीन अंदाज नेहमी -
 अ) आंशिकवसनीय असतो
 ब) अचूक असतो
 क) सशर्त असतो
 ड) वरीलपैकी नाही
७. उत्पादन प्रक्रियेमध्ये आपण आदानांच्या मात्रेमध्ये जसजशी वाढ करत जाऊ तसतसे अतिरिक्त नगाचे उत्पादन कमी होत जातं याला आपण असे संबोधतो -
 अ) घटत्या सीमांत उपयोगितेचा नियम
 ब) घटत्या प्रतिफलाचा नियम
 क) पुरवठ्याचा नियम
 ड) मागणीचा नियम
८. प्रमाणाच्या बचती अशावेळी निर्माण होतात जेव्हा -
 अ) वाढत्या उत्पादनामुळे सरासरी खर्च कमी होतो.
 ब) अल्पकाळात वाढते प्रतिफल लागू होते.
 क) आदानांतील दुप्पट वाढ उत्पादनात दुप्पट वाढ घडवून आणते.
 ड) वस्तू उत्पादनातील वाढत्या अनुभवामुळे सरासरी खर्च कमी होतो.
९. MRTS चे पूर्ण रूप हे आहे.
 अ) Marginal Rate of Technical structure
 ब) Marginal Rate of Technical substitution
 क) दोन्ही अ व ब
 ड) वरीलपैकी नाही.
१०. उद्योग संस्थाने कर्मचा-यांचे भरलेले हप्ते हे याचे उदाहरण आहे.
 अ) बदलता खर्च
 ब) स्थिर खर्च
 क) दोन्ही अ व ब
 ड) अ व ब दोन्ही नाही.

Q.P. Code :00488

११. ५ नगांच्या उत्पादनाचा खर्च रु. ५६७ आहे आणि ६ व्या नगाचा खर्च रु.७६८ इतका आहे तर ६ व्या नगाचा उत्पादनाचा सीमांत खर्च इतका असेल.

- अ) रु.१२८
 ब) रु.११३
 क) रु.२०१
 ड) रु.७६८

१२. सरासरी स्थिर खर्च या बरोबर असतो..

- अ) स्थिर खर्च भागिले एकूण उत्पादन
 ब) स्थिर खर्चातील बदल भागिले एकूण उत्पादन
 क) एकूण खर्च भागिले स्थिर खर्च
 ड) एकूण खर्च वजा बदलता खर्च

प्र.१. ३) संकल्पना आणि त्यांच्या व्याख्या जुळवा. योग्य व्याख्येसह संकल्पना लिहा. (कोणतेही दोन)

१०

संकल्पना	व्याख्या
१. मागणी वक्र -	अ) दिलेल्या वस्तूच्या किंमतीतील बदलामुळे वस्तूच्या मागणी परिमाणात होणारा बदल मोजला जातो.
२. कार्यक्षम फलण -	ब) समउत्पादन वक्र आणि समउत्पादन खर्च रेषा यामधील स्पर्श रेषेचा बिंदूचा मार्ग.
३. पुरवठा वक्र	क) उद्योगसंस्थेचा प्रत्यक्षातील खर्च हा बाह्य खर्च असतो.
४. मागणीची किंमत लवचिकता -	ड) वस्तूच्या जाहिरात खर्चातील बदलाला मागणी परिमाणाच्या प्रतिसादाचे मापन केले जाते.
५. मागणीची जाहिरात लवचिकता (दाढलवचिकता)	इ) एकूण प्राप्ती वजा एकूण खर्च.
६. आयात अपास्त -	फ) किंमत आणि मागणी यामधील परस्परविरोधी संबंधाचे आलेखाद्वारे प्रकटीकरण.
७. विस्तार पथ	स) बुद्धीत खर्च असे देखील म्हटले जाते.
८. प्रमाणाच्या व्यापक घटती (विस्तार) -	ग) दोन अथवा अधिक वस्तूंचे अथवा सेवांचे संयुक्तपणे उत्पादन घेऊन खर्च कमी करणे.
९. दीर्घ काळ -	ल) प्रत्येक किंमतीला उत्पादक विक्रीसाठी इच्छित (तयार) असलेल्या नगांची संख्या दर्शविली जाते
१०. स्थिर खर्च	व) एकक लवचिकता मागणी वक्र
११. एकूण नफा-	ह) जेव्हा उद्योग संस्था भांडवलासह सर्व घटकांमध्ये बदल करू शकतात.
१२. लेख कर्म खर्च -	ज) दोन अथवा अधिक चलांमधील संबंध दाखविला जातो.

Q.P. Code :00488

प्र.२. अ आणि ब किंवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) व्यावसायिक अर्थ शास्त्राची व्याप्ती स्पष्ट करा.

ब) संधी खर्च म्हणजे काय? त्याचे व्यावसायिक अर्थशास्त्रातील महत्व स्पष्ट करा.

किंवा

क) आकृतीच्या आधारे संतुलित बाजार किमतीचे व परिमाणाचे स्पष्टीकरण करा.

ड) मागणीतील बदलामुळे बाजार संतुलनामुळे होणारे बदल आकृतीच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्र.३ अ आणि ब किंवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) मागणीच्या किंमत लावाचीकतेच्या संतुलनाचे महत्व यावर टीप लिहा.

ब) मागणीची किंमत लवचिकता, उत्पन्न लवचिकता आणि छेदक लवचिकता यामध्ये कोणता फरक आहे?

एंजील या चॉकलेटची लवचिकता जर -०.२ असल्यास ती लवचिक आहे अथवा अलवचिक आहे?

किंवा

क) मागणीचा भविष्यकालीन अंदाज म्हणजे काय? खालील पैकी कोणत्याही दोन मागणीच्या भविष्यकालीन अंदाजाच्या पद्धतीचे स्पष्टीकरण करा.

१. डेल्टा पद्धत

२. ग्राहक सर्वेक्षण पद्धत

३. रीग्रेशन पद्धत

४. कालमान श्रेणी विश्लेषण

ड) पुढे मागणी फलन दिले आहे. $Q_{dx} = 100 - 0.4P_x$

जर भविष्यकालीन किंमत २०, ३०, व ४० असल्यास मागणी परिणामाचा तुमचा अंदाज काय असेल तो काढा.

प्र.४ अ आणि ब किंवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) किंमत खर्चाचा संयोग म्हणून उत्पादकाच्या समतोलाचे स्पष्टीकरण करा.

ब) बदलत्या प्रमाणाच्या नियमाचे स्पष्टीकरण करा.

किंवा

क) प्रमाणाच्या विविध अंतर्गत व बाह्य बचती स्पष्ट करा.

ड) आकृतीच्या आधारे प्रमाण फलाच्या नियमाने स्पष्टीकरण करा.

प्र.५ अ आणि ब किंवा क आणि ड या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

अ) आकृतीच्या आधारे व्याख्या व स्पष्टीकरण करा.

i) एकूण स्थिर खर्च (TFC), एकूण बदलता खर्च (TVC) आणि एकूण खर्च (TC)

ii) सरासरी स्थिर खर्च (AFC), सरासरी बदलता खर्च (AVC) आणि सरासरी खर्च (AC)

Q.P. Code :00488

ब) स्थिर खर्च रु.५० इतका आहे. तर खालील कोष्टकाच्या आधारे एकूण बदलता खर्च (TVC)

सौमांत खर्च MC, सरासरी स्थिर खर्च (AFC) सरासरी बदलता खर्च AVC आणि सरासरी खर्च (AC) काढा.

Q	०	१	२	३	४	५	६
T(Rs)	५०	७५	९५	१२०	१५०	१८५	२२५

किंवा

क) उद्योगसंस्थेच्या अल्पकालीन खर्चाचा वापर करून दीर्घकालीन सरासरी खर्च वक्र काढा.

ख) अद्ययन वक्र म्हणजे काय? आकृतीच्या आधारे स्पष्टीकरण करा.

प्र.६ अ किंवा ब अथवा खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टीपा लिहा.

अ) विविध बाजारपेठेतील मागणी वक्राचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ब) समबिंदू म्हणजे काय? जेव्हा किंमत आणि स्थिर खर्चात बदल होतो अशावेळी समबिंदू कसा बदलतो हे आकृतीच्या आधारे स्पष्ट करा.

किंवा

प्र.६ खालील पैकी कोणत्याही चारवर टीपा लिहा.

i) सरळ रेषा आणि वक्राचा उतार

ii) मागणीच्या भविष्यकालीन अंदाजाचे महत्त्व

iii) समउत्पादन वक्राची वैशिष्ट्ये

iv) प्रमाणाच्या बाह्य बचती

v) स्थिर व बदलता खर्च

vi) समबिंदू विश्लेषणाच्या मर्यादा